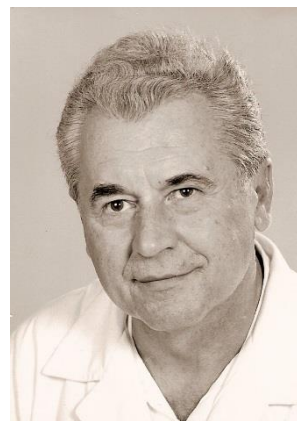

ROČENKA GYMNÁZIA J. V. JIRSÍKA 2014

GALERIE ABSOLVENTŮ

CHIRURGŮM VSTUP ZAKÁZÁN (k 85. výročí narození primáře MUDr. Miloslava Pexy)

V padesátých a trochu ještě v šedesátých letech 20. století bývaly v rámci zdravotnické osvěty po městech a vesnicích četné zdravotnické přednášky. Na vesnicích přednášeli většinou obvodní lékaři, ve městech primáři nebo jiní odborníci z blízkých nemocnic. V té době měl ve Veselí nad Lužnicí přednášku jeden známý chirurg. Přednášku začal slovy: „Bývaly doby, kdy na okraji měst byl nápis: Lazebníkům, chirurgům a katům vstup zakázán.“ Ty doby jsou už dávno pryč a chirurgie, především její speciální odvětví jako neurochirurgie, kardiochirurgie a traumatologie patří dnes k nejuznávanějším lékařským oborům. Jedním z nejznámějších chirurgů Jihočeského kraje v nedávné době jistě byl absolvent Jirsíkova gymnázia v Č. Budějovicích MUDr. Miloslav Pexa, primář úrazové chirurgie budějovické nemocnice, od jehož narození uplyne 29. listopadu 2014 už 85 let.

Narodil se v Lišově, městě nábytku, jako syn holiče. Měl staršího bratra, který však zemřel jako dítě, vyrůstal tedy v rodině s rodiči sám. Lišov bylo město plné řemeslníků - truhlářů, jeho otec byl holičem. K tehdejším řemeslníkům příslovečně patřila poctivá práce a vlídné chování k zákazníkům. Míla, jak jsme mu jako svému příteli říkali, byl těmito vlastnostmi od dětství obklopen. Zvláště u holičů byla známa vlídnost a úslušnost k zákazníkům. On si tyto vlastnosti jistě především po svém otci odnesl do svého života a uplatňoval je především ve styku se svými pacienty, ale i kolegy, přáteli a všemi lidmi, s nimiž se v životě stýkal.

Obecnou školu navštěvoval v Lišově. Tam vlastně přišel poprvé do styku s medicínou, když mu vynikající učitel, který jistě znal jeho pečlivost, dal na starost školní lékárničku. Otec by byl chtěl, aby byl po něm holičem. Ovšem učitelé přemluvili rodiče, že je to nadaný chlapec a že by byla škoda, kdyby nešel studovat. Po páté třídě obecné školy, tedy v roce 1940, nastoupil do primy Jirsíkova gymnázia v Č. Budějovicích. Bylo to v době druhé světové války a nacistické okupace naší vlasti, kdy pochopitelné Jirsíkovo jméno v názvu gymnázia nesmělo být. Skoro celých pět let jeho gymnazijních studií proběhlo ještě v době války. Sextu už začal po válce. Byla to doba velkého uvolnění a nadějí. Míla po celou dobu gymnázia už počítal s tím, že po maturitě bude studovat medicínu. Jako student se po válce také zapojil do skautingu a v Lišově po válce vedl skautský oddíl až do doby, kdy byl skauting zakázán. Míla mu však zůstal věrný až do konce svého života. Za příznivého počasí jezdili Lišovští studenti do školy do Č. B. na kole. Hned po začátku druhého pololetí v oktávě v únoru 1948 však u nás došlo k převzetí moci komunistickou stranou a tím nastalo čtyřicetileté období totality.

Maturity ten rok ještě proběhly normálně dle předchozích let, ale na vysokou školu už bylo třeba doporučení místní organizace tehdejšího svazu mládeže, který byl zcela v rukou komunistické strany. Míla se jako absolvent VIII. B. tehdejšího Jirsíkova gymnázia přihlásil na lékařskou fakultu Karlovy univerzity v Praze, ovšem doporučení ke studiu od svazu mládeže v Lišově nedostal. Když se ho na fakultě při přijímacím řízení ptali, proč ho nedostal, když měl na gymnáziu tak dobrý prospěch, odpověděl, že zřejmě proto, že vedl v Lišově skautský oddíl a tatínek byl živnostník. Počítal už s tím, že ho ke studiu nepřijmou. Když však odpoledne četli jména přijatých, byl mezi nimi. Když mu pak předseda přijímací komise gratuloval k přijetí, podal mu po skautském způsobu levou ruku a skautským „bud' připraven" ho oslovil takto: „Bud' připraven na všechno a bud' dobrý doktor." Míla už se potom s tím pánem nikdy nesetkal. I tehdy se tedy ukázalo, jak je dobře, když i ve zlých dobách jsou na důležitých místech dobří a spravedliví lidé.

Celých pět let jeho lékařských studií pak proběhlo v době totality. V březnu 1953 zemřel J. V. Stalin a Klement Gottwald, nastávalo potom pomalé uvolnění, ale v podstatě se na dlouhá léta ještě nic nezměnilo. V tomto roce také Míla ukončil studium medicíny promocí. Byl to poslední ročník, kdy studium medicíny trvalo pět let. Pro další ročník už to bylo pět a půl a pro další ročníky šest let. Po promoci dostal Míla umístění na plicní oddělení táborské nemocnice. To však nebylo v Táboře, ale v bývalém zámečku vynálezce Františka Křižíka v obci Oltyně, vzdálené od Tábora asi 15 km. Tehdy ještě byla dost rozšířená tuberkulóza a mezi pacienty bylo i dost mladých lidí. Už tam se ukázalo, jak je Míla lékařem celou svou osobností, nejen vynikajícími odbornými znalostmi. On léčil i svým vystupováním a každým svým slovem, kterým promlouval s pacienty. Já jsem se v následujících letech seznámil s manželkou svého přítele, která tehdy ještě jako svobodná byla jako pacientka v Oltyni. Krátce po dvacátém roce života onemocněla tuberkulózou. Tehdy to byla vážná věc, zvláště pro mladé děvče. Všechno dobře dopadlo, především zásluhou dr. Pexy. Ta paní na něho po celý život vzpomíná a vždycky vyprávěla o tom, jak on léčil každým svým slovem. Už tehdy se ukázala pravdivost jeho vlastních slov, která o mnoho let později řekl novinářům: „Slovo je totiž nezastupitelné a patří ke zdravotnické péči. "Zázraky" je třeba dělat nejen chirurgickou prací, ale i slovy. Laskavými, plnými porozumění, povzbudivými, účastnými a od srdce jdoucími slovy.

Uběhl rok a v září 1954 Míla přešel z Oltyně na chirurgické oddělení táborské nemocnice. Tím se splnil jeho sen - věnovat se chirurgii. Primářem tohoto oddělení byl tehdy známý a vynikající chirurg MUDr. Jaromír Pražák. Míla se stal brzy jedním z jeho nejbližších a nejschopnějších spolupracovníků. V té době se stalo, že si asi sedmiletý syn primáře z jiného oddělení při pádu ze stromu zlomil nos. Jeho otec ho přivedl k primáři Pražákovi a žádal ho, aby mu to odoperoval. Ten mu ale odpověděl: „Já to dělat nebudu, to udělá Pexa, ten má jemnější prsty.“ Byl to jistě velký projev důvěry a pro mladého lékaře velké vyznamenání. Já jsem tehdy s rodiči bydlel na samém jižním okraji táborského okresu a do nemocnice se od nás jezdilo právě do Tábora. Často jsem tam jezdil do nemocnice na návštěvy za známými pacienty. Skoro pokaždé jsem zašel na chirurgii a když tam Míla byl a měl čas, vždycky jsme poseděli v přátelském

rozhovoru. V roce 1966 jsem tam deset dnů ležel jako pacient na ušním oddělení a v těch dnech jsme s Mílou také několikrát poseděli.

Chirurg musí být připraven na všechno, čekají ho často velká překvapení. Míla už vždycky byl připraven v duchu skautského hesla "Buď připraven". V neděli 10. května 1964 u nás hrály fotbal dvě vesnice proti sobě. Můj tehdy šestadvacetiletý přítel byl v brance. Na bránu letěl míč, protihráč se rozběhl, aby ho tam dokopl, ale v témž okamžiku brankář vyběhl z branky a padl na míč, aby nevetěl do branky. Protihráč už měl napřaženou nohu a místo do míče kopl brankáře do břicha. Ten skončil v táboře na chirurgii s velmi zraněnou slezinou. Byla neděle navečer, sloužil dr. Pexa, slezinu mu odoperoval a zraněný brankář byl už za týden doma a jezdil na motorce. O chirurgické zručnosti dr. Pexy a jeho vlídném jednání s pacienty se v těch letech mluvilo po celém tábořském okrese.

V té době se také změnil jeho soukromý život, v roce 1961 uzavřel manželství s vynikající zdravotní sestrou Dášou Knotovou z Tučap na Soběslavsku. Ta se na 48 let stala jeho věrnou průvodkyní životem a bezpečným zázemím pro jeho náročné povolání a pro celou rodinu. V roce 1962 se jim narodil syn Petr, který později vystudoval Pedagogickou fakultu a dnes působí na katedře informatiky Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity. Druhý syn Miloslav se manželům Pexovým narodil v roce 1965, vystudoval elektroinženýrství a žije v Praze.

V roce 1968 se Míla přihlásil do konkurzu na místo zástupce primáře oddělení úrazové chirurgie českobudějovické nemocnice a konkurz vyhrál. Primářem tohoto oddělení byl tehdy také známý a schopný chirurg MUDr. Josef Podlaha. Míla se tedy stal jeho zástupcem a spolupracovníkem. Ovšem do Budějovic musel ještě tři roky dojíždět z Tábora. Byt zde dostala rodina až v roce 1971.

Rok jeho příchodu do Budějovic byl rokem Pražského jara. Až do okupace v srpnu 1968 se zdálo, že život u nás se zase vrátí do normálních kolejí. Po dvaceti letech byl také obnoven skauting, do kterého se Míla zase plně zapojil. Ve skautské „lesní škole“ pro vedoucí oddílů učil poskytovat první pomoc. To však netrvalo dlouho, po několika měsících byl skauting zase zakázán a na jeho obnovení se muselo počkat dalších 20 let. Kromě svého povolání se Míla věnoval i sportu. Na sportovní utkání chodil i jako lékař. S manželkou chodili do divadla i na koncerty. Když já jsem v roce 1973 přišel do Budějovic, častokrát jsme se stýkali, často jsme všichni tři poseděli i večer po divadelním představení.

V únoru roku 1979 nečekaně zemřel primář traumatologického oddělení MUDr. Josef Podlaha. Zemřel nečekaně na pooperační embolii. Právě on, který byl známý právě tím, že jako lékař se snažil těm pooperačním emboliím předcházet. I zde se ukázalo, jaká překvapení život často přináší. Pro většinu lidí, kteří znali poměry v českobudějovické nemocnici, bylo samozřejmé, že novým primářem bude jeho zástupce MUDr. Miloslav Pexa. Jenže byla doba tvrdé normalizace. Míla nebyl členem komunistické strany, byl věřícím křesťanem, chodil do kostela a to tehdy bylo velkou překážkou, aby se mohl stát primářem. Oddělení sice vedl, ale uplynul asi rok, než zvítězil zdravý rozum a on mohl být jmenován primářem v roce 1980. Současně s ním byl jmenován primářem očního oddělení MUDr. Alois Timr, kde byl podobný problém.

Přece jen se nakonec rozumným lidem podařilo prosadit na důležitá místa schopné odborníky. Za zmínku stojí, že Pexův starší syn Petr v té době maturoval a přihlásil se na medicínu. Tam se však nedostal. Jeden z politických činitelů, kteří o tom tehdy rozhodovali, se nechal slyšet, že není možné, aby se lékař, který není členem komunistické strany, stal primářem a ještě jeho syn se dostal na medicínu. Petr se ale bez potíží dostal na Pedagogickou fakultu a v pedagogické činnosti našel své zalíbení a uplatnění.

Jako primář mohl dr. Pexa ještě ve větší míře uplatnit své odborné schopnosti. Bylo-li to jen trochu možné, z budějovické traumatologie se lidé i po těžkých úrazech vraceli do života a většinou i do plného pracovního uplatnění. Chirurg se musí umět rychle rozhodovat. Vždycky šlo také o rozhodnutí, zda operovat nebo ne. Míla byl schopným chirurgem, ale nikdy nechtěl operovat zbytečně. Říkal, že v takové situaci se vždycky ptá sám sebe: „Dělal bys to své mámě?“ Několikrát jsem od něho slyšel větu: „Největším úspěchem chirurga je neoperovat.“

Své odborné znalosti a vynikající lidské vlastnosti uplatnil i při své zdravotnické pedagogické činnosti. Řadu let vyučoval na Střední zdravotnické škole v Č. Budějovicích. Předával tam své znalosti budoucím zdravotním sestřím a vychoval jich dlouhou řadu. Vyprávělo se o tom, jak vynikajícím způsobem učil a jak se snažil, aby děvčata úspěšně složila maturitní zkoušku. V práci zdravotních sester viděl veliké a důležité poslání, měl na ně velké požadavky. Sám to později vyjádřil slovy: „Dobrou sestru dělá její schopnost ovládnout se, i když je unavená, pak dokáže využít výraz obličeje a dobré slovo, pak je nezastupitelná. A když navíc ještě zodpovědná, přináší pacientům i lékaři klid, pak je to kouzlo a taková sestra je světlo zdravotnictví.“

Přišel listopad roku 1989 a s ním konec čtyřicetileté totality. V životě u nás se mnoho změnilo. Nastala svoboda, byla obnovena činnost spolků a organizací, která v době totality byla potlačena a zakázána. Byl znovuobnoven i skauting. Činnosti ve skautingu se s radostí ujal i dr. Pexa, ve skautské „lesní škole“ opět učil poskytovat první pomoc. Tomu se plně věnoval až do roku 2000, takže můžeme říci, že svému oblíbenému skautingu zůstal věrný po celý svůj život.

V rámci Jihočeské univerzity byla zřízena Zdravotně sociální fakulta a dr. Pexa začal přednášet i tam, takže jeho pedagogická činnost se rozšířila i o přednášky na této vysoké škole. Čím více se někdo věnuje veřejnému životu a odborné činnosti, tím pevnější zázemí potřebuje. Míla toto pevné zázemí měl především ve své rodině, u svých přátel a ve svých zálibách. Ve volných chvílích chodil na procházky do lesa v okolí Lišova, odkud pocházel on a v okolí Tučap, odkud pocházela jeho manželka. Jeho velkou zálibou bylo také houbaření. Měl kolem sebe dobré přátele. Častokrát jsem od něho slyšel slova: „Dobří lidé mají o sobě vědět.“ Je velkou výhodou mít kolem sebe lidi, o nichž víme, že nám vždycky pomohou a že se na ně můžeme spolehnout. A na Mílu vždycky spolehnoutí bylo.

Léta ubíhala a v roce 1993 dr. Pexa předal primariát svému nástupci, ale dále zůstal pracovat v nemocnici na traumatologickém oddělení. Vedl dokumentaci, vyřizoval písemnosti s pojišťovnami, podle potřeby pomáhal radou a zkušenostmi. Sám jsem to zažil, když jsem se v roce 1998 dostal na oddělení úrazové chirurgie. Při pádu jsem si zlomil, vlastně úplně

rozlámal pravé rameno. Přivezli mě tam odpoledne a na základě rentgenového snímku z polikliniky jsem měl jít ráno na operaci. Když si ale lékaři v nemocnici ráno ten snímek prohlédli, usoudili, že jediné chirurgické řešení by byl umělý ramenní kloub. Ještě před vizitou jsem uslyšel z chodby hlas dr. Pexy. Přišel na pokoj a řekl mi: „Venoušku, za chvíli ti přinesu snídani, na žádnou operaci nepůjdeš, to je tak rozbité, že to žádná operace nespraví. Budeš tady sedět na křesílku, ruku na šátku, přitažlivost zemská to bude vytahovat a bude to dobré." Znělo to skoro jako vtip, ale měl pravdu. Za několik dnů lékaři od umělého kloubu upustili a vše se zhojilo konzervativní léčbou.

Ještě jednou jsem se s ním sešel jako pacient. V roce 2005 mě stihla cévní příhoda mozková. Večer v sobotu mě přivezli na nervové oddělení a po vyšetření jsem musel ještě na traumatologii, zda jsem si při pádu něco nezlomil. Pak jsem se vrátil zase na nervové. Když Míla v pondělí ráno přišel do práce, kontroloval snímky, které tam za víkend přibyly. Našel ten můj, přišel za mnou na nervové a řekl: „Nic zlomeného tam nemáš, neboj se, když jsi rozcvičil to tak strašně rozlámané rameno, tohle bude v pořádku." Jeho slovo přineslo klid a jistotu. Opět se ukázala pravdivost jeho vlastních slov: „I ve třetím tisíciletí nesmíme zapomenout na to, že laskavé, dobré a povzbuzující slovo je nezastupitelnou součástí léčby. Ať je lékař sebevíc utahaný, nikdy nesmí utéci před pacientem, když se ho ten chce na něco zeptat a odpověď je sebetěžší. Není to anonym, je to člověk, který potřebuje pohladit jako vy, jako já, jako všichni, které máme rádi."

Po celý svůj život Míla nezapomínal na to, že je absolventem Jirsíkova gymnázia. V roce 1998 oslavili 50. výročí maturity a pak už se na absolventských sjezdech scházeli každý rok. Ti, kteří bydleli v Budějovicích nebo v blízkém okolí, se scházeli každý měsíc a tato setkání trvají dodnes, i pět let po jeho smrti, Míla byl vždycky duší těchto setkání. Dodnes jsou to krásná setkání lidí, kteří spolu prožili studentská léta a po celý život si mají co říci. Na dnešním Gymnáziu J. V. Jirsíka studoval i jeho vnuk Petr, který maturoval v roce 2010.

Nemoc se nevyhýbá ani lékařům a jejich rodinám. V roce 2008 už bylo zřejmé, že Mílova žena Dáša trpí zhoubným nádorem a vyhlídky do budoucnosti že nejsou dobré. Míla jí byl v době její nemoci velkou oporou. Poslední dobou pak byla v nemocnici, kde u ní býval denně a posiloval ji v těchto těžkých chvílích. Přes všestrannou péči Dáša své nemoci podlehl 5. února 2009. Pro Mílu to byla nenahraditelná ztráta. Rozloučili jsme se s ní na hřbitově sv. Otýlie v Č. Budějovicích v sobotu 14. února 2009. Do sedmdesáti let jí chybělo jen několik týdnů.

Míla ve svých letech už neměl sílu se s odchodem své manželky smířit, velmi těžce to nesl. V té souvislosti je nutno se zmínit ještě o jedněch pravidelných setkáních, kterých se zúčastňoval. Každý měsíc se už řadu let pravidelně scházeli důchodci - bývalí primáři i ostatní lékaři té jeho generace. V době nemoci své manželky a tři měsíce po její smrti Míla na tato setkání nechodil. Až v červnu 2009 po řadě měsíců zase přišel. Všichni z toho měli velkou radost a těšili se, že se zase budou scházet všichni. V úterý 23. června 2009 mě navštívil MUDr. Jaroslav Krejčíř, také známý vynikající chirurg, tehdy už 89letý, který byl řadu let zástupcem primáře na chirurgii českobudějovické vojenské nemocnice a na ta jejich setkání také pravidelně chodil.

S radostí mi oznámil, že Míla už byl na tom jejich setkání, říkal, jak byli všichni rádi a těšili se, že se teď zase budou všichni pravidelně scházet. Když jsme seděli asi půl druhé hodiny, zazvonil telefon. Zvedl jsem sluchátko a na druhé straně se ozvala známá paní z pohřební služby. Na mou otázku: „Snad někdo známý nezemřel?“ odpověděla „Ano.“ Když jsem se zeptal kdo, uslyšel jsem slova: „Primář Pexa.“ V té chvíli to znělo přímo neuvěřitelné, ale byla to smutná skutečnost. Ten den ráno přišel do práce, vstoupil do výtahu a jel na oddělení. Ve výtahu ho postihlo srdeční selhání a on ve výtahu zemřel. Na oddělení už dojel mrtvý. Pro všechny to bylo velké překvapení, ale pro něho milosrdenství a zadostiučinění. Zemřel na oddělení, kde pracoval 41 let, kde tolika lidem pomohl, tolik lidí zachránil a potěšil, zemřel v práci, která vedle styku s přáteli a radosti ze tří vnuků a dvou vnuček byla po manželčině smrti jeho jediným potěšením. Zemřel půl roku před svými osmdesátými narozeninami.

Rozloučili jsme se s ním v pondělí 6. července 2009 v kapli sv. Otýlie na budějovickém hřbitově. I když ten den byl státní svátek, šlo tedy o prodloužený víkend a hodně lidí bylo jistě na cestách, na pohřeb přišlo mnoho lidí. Přišli tak projevit vděčnost a vzdát hold lékaři, který plně žil, pracoval a obětoval se pro své pacienty. Jeho tělo spočinulo v rodinném hrobě vedle těla jeho manželky, která ho na věčnost předešla o čtyři a půl měsíce. Dlouho tedy bez sebe nebyli. Jejich duše se jistě sešly na věčnosti, aby přijali odměnu za tak obětavý život a aby pokračovali ve svém šťastném soužití. Mílo, už před pěti lety jsme se s Tebou rozloučili a letos si připomeneme tvé nedožití osmdesáté páté narozeniny. Děkujeme Ti za Tvé celoživotní přátelství, za to, že jako absolvent Jirsíkova gymnázia jsi toto gymnázium proslavil svou celoživotní obětavou lékařskou službou a slibujeme, že se budeme snažit právě v tom Tě následovat.

Václav Kulhánek, 6/2014